

Designing And Examining the Psychometric Properties of Husband's Marital Jealousy Questionnaire

Fereshteh Pourmohseni Koluri ✉

Associate Professor of Psychology, Payame noor University, Tehran, Iran.

Accepted: 2024.05.15

Revised: 2025.01.24

Received: 2025.02.25

Doi: 10.48308/jfr.2025.235716.1756

Abstract

The aim of the present study was designing and investigating the psychometric properties of the husbands' marital jealousy questionnaire in married women. The research design was mixed research method. In the first part of the research, the husbands' marital jealousy scale was designed using the qualitative method of phenomenology and literature study and in the second part, the psychometric properties of the designed scale were investigated with the descriptive-correlation method. The statistical population of the qualitative phenomenological research included all married women living in Ardabil city who experienced marital jealousy from their husbands, among them, 25 married women and 5 family therapist and divorce counselors using purposeful and theoretical sampling method. Then, 400 married women were selected using available sampling method and responded to the scale of marital jealousy and multidimensional jealousy questionnaire of Pfeiffer and Wong (1989). Data analysis was done in the qualitative part and in the quantitative part, exploratory and confirmatory factor analysis was used. The results of exploratory factor analysis with principal components showed that the scale of marital jealousy is a 40-item instrument and has three behavioral, emotional, and social-normative components, and explains 40.56% of the variance of jealousy. Confirmatory factor analysis also confirmed the fit of the three-factor model. Identifying and studying marital jealousy in spouses can prevent its negative impact on couples' relationships.

Key words: Marital jealousy of husbands, factor analysis, psychometric characteristics.

How to cite: Pourmohseni Koluri, F. (2025). Designing and examining the psychometric properties of perception of husband's marital jealousy questionnaire. *Journal of Family Research*, 20(4), -. doi: 10.48308/jfr.2025.235716.1756

✉Corresponding Author Email Address: fpmohseni@pnu.ac.ir



Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the creative commons attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

طراحی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر

فرشته پورمحسنی کلوری

گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۲/۲۶ دریافت نسخه اصلاح‌شده: ۱۴۰۳/۱۱/۰۵ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۲/۰۷

DOI: 10.48308/jfr.2025.235716.1756

چکیده

پژوهش حاضر با هدف طراحی و بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر در زنان متأهل انجام شد. طرح پژوهش از جمله طرح‌های پژوهشی آمیخته بود. که در بخش اول پژوهش با روش کیفی پدیدارشناسی و مطالعه ادبیات پژوهش، پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر طراحی گردید و در بخش دوم با روش توصیفی-همبستگی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه طراحی شده بررسی گردید. جامعه آماری پژوهش کیفی پدیدارشناختی شامل ۲۵ نفر زن دارای تجربه بددلی زناشویی و همچنین ۵ نفر از مشاوران حوزه خانواده و طلاق بودند که با شیوه نمونه‌گیری هدفمند و نظری انتخاب شدند و مبتنی براساس مصاحبه با این شرکت‌کنندگان، پرسشنامه بددلی زناشویی طراحی شد. سپس، ۶۵۰ نفر از زنان متأهل به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند که تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تاییدی بر روی آنان انجام شد. داده‌ها با نرم‌افزارهای SPSS و AMOS تحلیل شدند. تایح تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که پرسشنامه بددلی زناشویی یک ابزار ۴۰ گویه‌ای و دارای سه مولفه رفتاری، هیجانی و هنجاری-اجتماعی می‌باشد و ۵۶/۴۰٪ از واریانس بددلی زناشویی شوهران را تبیین می‌کند. تحلیل عاملی تاییدی نیز نشان داد که شاخص برازش مدل سه عاملی در سطح مطلوبی قرار دارد. نتایج حاصل از بررسی روایی و محاسبه پایایی پرسشنامه و همبستگی مولفه‌ها با نمره کل نشان می‌دهد پرسشنامه کفایت لازم را دارد و ابزار مناسبی برای سنجش بددلی زناشویی شوهران می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر، تحلیل عاملی، ویژگی‌های روانسنجی.

استناد به این مقاله: پورمحسنی کلوری، فرشته. (۱۴۰۳). طراحی و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه ادراک بددلی زناشویی

شوهر. خانواده پژوهی، ۲۰(۴)، ۷۱-۹۰. doi: 10.48308/jfr.2025.235716.1756

مقدمه

روابط صمیمانه و عاشقانه بخش مهمی از زندگی انسان‌ها را تشکیل می‌دهد. یک رابطه سالم، رضایتمندی از زندگی و بهزیستی روانشناختی را افزایش می‌دهد و از فرد در مقابل تنش‌های مخرب محافظت می‌کند (کاویمیچی و همکاران، ۲۰۱۶) و پیامدهای مثبتی مثل همراهی و صمیمیت را برای زوجین به دنبال دارد؛ در مقابل برخی اوقات روابط صمیمانه ممکن است موجب رنج و تنش شده و با تعارض، طرد و مشکلات بین‌فردی همراه شود و سلامت روانشناختی زوج را به خطر بیندازد و افسردگی، اضطراب و سو مصرف مواد را در طرفین رابطه به همراه داشته باشد (گابل و ایمپت^۱، ۲۰۱۲).

حسادت عاشقانه^۲ که در روابط صمیمانه رخ می‌دهد، فرآیند پیچیده‌ای از افکار، هیجانات و رفتارهایی است که زمانی اتفاق می‌افتد که تهدیدی واقعی یا خیالی، رابطه‌ای را که برای فرد ارزشمند است، به خطر می‌اندازد. حسادت در یک مثلث فرد، شریک و رقیب بصورت خیالی یا واقعی اتفاق می‌افتد (هارمون-جونز و همکاران، ۲۰۰۹). چهار دسته موقعیت در آغاز حسادت عاشقانه نقش دارند. دسته اول، زمانی است که همسران به فرد دیگری علاقه نشان دهند، دسته دوم زمانی است که همسران با شخصی که در گذشته رابطه داشتند، ارتباط برقرار نمایند. دسته سوم زمانی است که فرد دیگری به همسر شخص، توجه و علاقه نشان دهد و دسته آخر در شرایطی اتفاق می‌افتد که فرد رفتاری عادی دارد اما همسر نسبت به وی حسادت نشان می‌دهد (شارپستین و کیرک پاتریک^۳، ۱۹۹۷).

حسادت ترکیبی از هیجانات منفی است. ترس، غم و خشم سه واکنش هیجانی اصلی است که افراد حسود تجربه می‌کنند. مجموعه خشم از هیجان‌هایی همچون نفرت، تحقیر، و آزار تشکیل شده است. مجموعه ترس شامل اضطراب، تنش، نگرانی و پریشانی است و مجموعه غم و اندوه با افسردگی و ناامیدی مربوط است (وایت و مولن^۴، ۱۹۸۹). وایت و مولن همچنین سه دسته هیجان دیگر را در مقابل حسادت شناسایی کرده‌اند: دسته دشمنی (رنجش و طمع)، دسته برانگیختگی جنسی (برانگیختگی جنسی، شهوت و اشتیاق)، و دسته گناه (گناه، پشیمانی و خجالت). هفتمین دسته هیجانات تجربه شده در مقابل حسادت نیز «عاطفه مثبت» بود که توسط گوررو و اندرسون (۱۹۹۸) معرفی شد و شامل عشق، جذابیت و قدردانی است. اگرچه حسادت اغلب با هیجان‌های منفی همراه است، اما برخی پژوهش‌های پیشنهاد می‌کنند که گاهی حسادت با عشق، شادی یا قدردانی همراه می‌شود زیرا نشان می‌دهد که شخص، دارای شریک مورد دلخواهش (مطلوبش) است (پینس و اورنسن، ۱۹۸۳). بین هیجانی که فرد به دنبال حسادت تجربه می‌کند و اقدامی که در نتیجه این هیجان انجام می‌دهد (مانند حفظ رابطه، کاهش عدم اطمینان و حفظ عزت نفس)، رابطه وجود دارد (گوررو و افیفی، ۱۹۹۹).

مبتنی بر مطالعه اسمیت و لازاروس (لازاروس، ۱۹۹۱) تمایل به واکنش^۵، پاسخهای زیستی رفتاری هستند که به افراد کمک می‌کنند تا با هیجان مقابله کنند و با محیط سازگار شوند (فریجیدا، ۱۹۹۳). تمایل به واکنش، شیوه خاص پاسخدهی به تجربه هیجانی است و افراد می‌توانند به شیوه‌ای پاسخ دهند که کاملاً همسو با تمایل واکنشی آنان نباشد. لازاروس تمایل واکنشی خشم را حمله، تمایل واکنشی ترس را فرار یا دور شدن از آسیب، تمایل واکنشی غم و اندوه را جدا شدن از فردی می‌داند که حس فقدان ایجاد کرده بود و تمایل واکنشی برای گناه به صورت ترمیم رابطه و یا عذرخواهی بخاطر آسیب ایجاد شده ابراز می‌شود.

وقتی فرد حسود، هیجانات مختلفی را تجربه می‌کند، بیش از یک گرایش به عمل در وی فعال می‌شود (دیلارد، ۱۹۹۸). بنابراین تجربه حسادت می‌تواند بصورت گرایش‌های عملی فعال شود که با هم تعارض دارند. افراد حسود ممکن است ترکیبی از ترس (گرایش به عمل اجتناب یا فرار) خشم (گرایش به عمل حمله) و دیگر هیجانات (مثل اندوه یا گناه) را تجربه نمایند. دیگران از طریق کانال‌های ارتباطی مانند سرخ‌های کلامی، چهره‌ای، صوتی و جسمانی، نوع هیجانی که افراد تجربه می‌کنند را تعبیر و تفسیر می‌کنند (دفرانسیکو و رادرفورد، ۱۹۹۶). مبتنی بر نظریه تمایل واکنشی، هیجان‌های مرتبط با حسادت با پاسخ‌های ارتباطی همچون تعقیب کردن، کنترل کردن، تحقیر کردن، کناره‌گیری و فاصله‌گرفتن همراه است (گوررو، تراست و یوشیماراء، ۲۰۰۵).

مفهوم حسادت به عنوان واکنشی هیجانی توسط وایت (وایت و مولن^۷، ۱۹۸۱) بسط داده شد. به عقیده وی حسادت از سه مولفه افکار، احساسات و رفتارهای مقابله‌ای تشکیل شده‌است. به عقیده وایت، تهدید شناختی رابطه عاشقانه مهم و ارزشمند، هیجانات منفی را به دنبال دارد و فرد سعی می‌کند با راهبردهای مقابله‌ای به تهدید واکنش نشان دهد تا هیجان منفی را کاهش دهد. بانک (۱۹۹۷)؛ به نقل از بارلدز، دیجکسترا، گروتوف و پاستور^۸، ۲۰۱۷) حسادت را به سه دسته واکنشی، اضطرابی و پیشگیرانه تقسیم کرده‌است. حسادت واکنشی درجه‌ای از نگرانی است که افراد در مقابل خیانت عاطفی یا جنسی واقعی شریک یا همسر خود تجربه می‌کنند. حسادت پیشگیرانه نوعی حسادت است که در آن فرد از ارتباط شریک یا همسرش با فرد سوم جلوگیری می‌کند. در این نوع حسادت فرد نمی‌پذیرد که همسرش دوست یا دوستان جنس مخالف داشته باشد و در شرایط افراطی فرد مبتلا به این نوع حسادت، رفتاری خشونت‌آمیز با همسرش دارد و به تعقیب وی می‌پردازد. در حسادت اضطرابی، فرد درباره احتمال خیانت همسرش به نشخوار فکری می‌پردازد و اضطراب، شک و بدگمانی، نگرانی و بی‌اعتمادی را تجربه می‌کند. به عقیده بانک (۱۹۹۷) سه نوع حسادت واکنشی، پیشگیرانه و اضطرابی از نظر شدت مشکل‌آفرینی یا ناسالم بودن با هم تفاوت دارند (بارلدز و دیجکسترا^۹، ۲۰۰۷). زیرا حسادت واکنشی پاسخ مستقیم به تهدید واقعی یک ارتباط است، به همین دلیل این نوع حسادت، نسبتاً سالم و منطقی بوده و می‌تواند نشانه عشق و تعهد زوجین نسبت به همدیگر باشد. مطالعه (بارلدز و دیجکسترا، ۲۰۰۶) نشان می‌دهد بین حسادت واکنشی و کیفیت رابطه صمیمانه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، در حالیکه حسادت پیشگیرانه و اضطرابی با مشکلات ارتباطی همبسته می‌باشد، زیرا این دو نوع حسادت در پاسخ به یک رقیب خیالی شکل می‌گیرند و ماهیتی توهمی دارند.

بنابراین، حسادت عاشقانه ممکن است همواره به شکل سالم بروز نکند و به صورت رفتارهای ناسالم تغییر شکل دهد. پژوهش‌ها نشان داده است که حسادت عاشقانه به شکل خشونت علیه همسران یا قتل همسر، یکی از دلایل طلاق زوجین می‌باشد (پینز و فریدمن، ۲۰۱۰)؛ در همین راستا، لاهیم^{۱۰} (۲۰۱۶) عوامل موثر بر بروز خشونت خانگی را در میان زوجین مسلمان تایلندی بررسی نمود و به ۶ عامل دست یافت. حسادت زنان، شک و بدگمانی زنان^{۱۱}، مصرف مشروبات، سوء مصرف مواد توسط شوهر، عدم آمادگی برای تشکیل خانواده و عدم اختصاص زمانی برای گفتگو از عوامل موثر در خشونت خانگی زوجین مسلمان بود.

کیانی و مللی (۱۳۹۷) نقش حسادت و نظارت زناشویی زوجین در هنگام استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را مطالعه کردند و به این نتیجه دست یافتند که میان حسادت زناشویی و تجربه نظارت بر همسر در شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه وجود دارد و حسادت زناشویی در شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش معناداری در پیش‌بینی نظارت بر همسر دارد.

در مطالعه دیگری، والنوآ، دمورائس و وارلا^{۱۲} (۲۰۲۰) عوامل فردی و ارتباطی موثر بر تفاوت‌های فردی در حسادت را بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که در زنان غیرهمجنس‌گرا در مقایسه با مردان، نمره کلی حسادت و حسادت عاطفی بیشتر بود اما در زنان همجنس‌گرا^{۱۳} یا افراد چندهمسری این تفاوت مشاهده نشد. افراد چندهمسری حسادت کلی و حسادت جنسی کمتری را تجربه کردند. این پژوهشگران نتیجه گرفتند که عوامل فردی و اجتماعی همچون جنسیت، جهت‌گیری جنسی، نوع و موقعیت رابطه بر خصیصه روانشناختی حسادت تأثیر می‌گذارند.

جهت ارزیابی حسادت زناشویی ابزارهایی طراحی شده‌است که از جمله می‌توان به مقیاس چندبعدی حسادت پفیفر و وانگ^{۱۴} (۱۹۸۹) اشاره کرد. این مقیاس حسادت را در سه بعد شناختی، رفتاری و عاطفی ارزیابی می‌نماید و از روایی و پایایی بالایی برخوردار است. نتیجه مطالعه این محققین نشان داد که حسادت عاطفی با رفتار عاشقانه رابطه مثبت و نیرومندی دارد در حالیکه حسادت شناختی، بگونه منفی با رفتار عشق‌ورزی همبسته می‌باشد. هر سه نوع حسادت با دوست داشتن رابطه منفی دارند.

پژوهش حاضر از دو بعد حائز اهمیت است. اول اینکه به لحاظ فرهنگی، برخی فرهنگ‌ها در کشورمان، رفتارهای کنترل‌گرانه و حسادت زناشویی همسران بویژه مردان را نشانه علاقمندی و دوست داشتن همسر می‌دانند و این رفتارها را جزئی از غیرت و تعصب مردانه به‌شمار می‌آورند. در حالیکه مبتنی بر آموزه‌های دینی، حسادت با غیرت تفاوت دارد. حسادت از غرایز و احساسات شخصی است و در خودخواهی ریشه دارد، اما غیرت احساسی اجتماعی و نوعی است و فایده و هدفش متوجه دیگران است (دهقان سیمکانی، ۱۳۹۲). غیرت از فطرت آدمی است و هدف آن دگرگونی انسان از حالت عادی و اعتدال است، به‌طوری که انسان را برای دفاع و انتقام از کسی که به یکی از مقدساتش اعم از دین، ناموس یا جان و امثال آن تجاوز کرده، برمی‌انگیزد (طباطبایی، ۱۳۷۴؛ ۲۸۰). آموزه‌های اسلامی، حسادت را یکی از آفات غیرت معرفی کرده است. این آسیب بیشتر درباره زنان و همسران‌شان بروز می‌کند. غیرت عاملی برای حفظ حریم و حدود الهی است؛ اما حساسیت درباره آنچه شرعاً مباح و حلال است، مصداق غیرت نیست بلکه با عناوین دیگری مانند حسادت تبیین می‌شود (میری و سبحانی- نیا، ۱۳۹۴؛ ۱۲۵). گاهی چرخه معیوبی از حسادت پدید می‌آید که به دنبال آن فرد به‌طور مداوم به نظرات بر طرف مقابلش می‌پردازد. در نهایت احساسات منفی و نظارت می‌تواند موجب کاهش رضایتمندی زناشویی، پایان روابط عاشقانه و ایجاد تنش در روابط میان زوجین گردد (فارگیا^{۱۵}، ۲۰۱۳). با توجه به بار فرهنگی و اجتماعی که مفهوم حسادت زناشویی در جامعه مورد مطالعه داشت، با چند نفر از محققان زبان‌شناسی در این خصوص مشورت شد و اصطلاح بددلی زناشویی برای حسادت زناشویی به شکلی که در این پژوهش مدنظر بود، انتخاب گردید.

یکی دیگر از دلایل اهمیت پژوهش حاضر، فقدان ابزاری برای سنجش حسادت زناشویی در فرهنگ ایران می‌باشد. به دلیل آنکه حسادت زناشویی به روابط همسران آسیب می‌زند، ساخت ابزاری متناسب با شرایط فرهنگی برای بررسی ماهیت این مفهوم ضروری است. بنابراین پژوهش حاضر با هدف طراحی و بررسی ویژگی‌های روانسنجی پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر انجام شد.

روش پژوهش

این مطالعه جزء پژوهش‌های آمیخته می‌باشد. در بخش نخست، پژوهش بصورت کیفی با روش پدیدارشناسی انجام شد. هدف مطالعه پدیدارشناختی، انتخاب مشارکت‌کنندگانی است که تجربه زیسته‌ای دارند که مورد توجه این مطالعه خاص است و این مشارکت‌کنندگان مایلند درباره تجارب خود صحبت کنند؛ ضمناً این مشارکت‌کنندگان باید تا آنجا که ممکن است با یکدیگر متفاوت باشند تا امکان دستیابی به روایت‌های غنی و منحصره‌فرد درباره یک تجربه خاص فراهم آید. در مرحله دوم پژوهش یعنی مرحله کمی، از روش توصیفی از نوع آزمون‌سازی استفاده شد.

جامعه مورد مطالعه در مرحله اول پژوهش که به منظور کشف مقوله‌های بددلی زناشویی انجام شد، زنان متأهلی بودند که مبتنی بر اظهار خود، تجربه بددلی زناشویی داشتند و برای مشاوره به دو مرکز مشاوره که محقق در آنها به ارائه خدمات مشاوره می‌پرداخت، مراجعه کرد بودند؛ همچنین مشاوران خانواده و طلاق که در مراکز مشاوره در زمینه مشاوره به زوجین فعالیت داشتند، برای مطالعه در نظر گرفته شدند. بدین ترتیب ۲۵ نفر زن متأهل و ۵ نفر مشاور خانواده به شیوه نمونه‌گیری هدفمند و نظری انتخاب شدند و با آنان مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته انجام شد تا اشباع نظری حاصل گردید.

در مرحله دوم پژوهش، از میان زنانی که در سال ۱۴۰۱ ساکن شهر اردبیل بودند و ۵ تا ۲۵ سال سابقه تاهل داشتند و مایل بودند در پژوهش شرکت کنند، ۴۰۰ نفر به شیوه در دسترس انتخاب شدند و به پرسشنامه بددلی زناشویی حاصل از بخش نخست پژوهش پاسخ دادند. با توجه به نظر کلاین (۲۰۱۰) نمونه مورد نیاز برای انجام تحلیل عاملی، ۲۰۰ الی ۵۰۰ نفر می‌باشد، به همین دلیل ۶۵۰ نفر برای انجام مرحله دوم پژوهش انتخاب شدند که داده‌های ۴۰۰ نفر در تحلیل عاملی اکتشافی تحلیل شد. پس از بررسی گویه‌های پرسشنامه در تحلیل عاملی اکتشافی، و به منظور بررسی تحلیل عاملی تاییدی، مجدداً ۲۵۰ نفر از زنان متأهل به شیوه در دسترس انتخاب شدند و مجدداً به پرسشنامه طراحی شده بددلی زناشویی که در تحلیل عاملی اکتشافی تایید شده بود، پاسخ دادند.

ابزار پژوهش

به منظور اندازه‌گیری روایی همگرایی پرسشنامه طراحی شده بددلی زناشویی شوهران از مقیاس چندبعدی حسادت استفاده شد.

مقیاس چندبعدی حسادت^۶: این مقیاس توسط پفیفر و وونگ^۷ (۱۹۸۹) ساخته شد که ۲۴ سوال و سه خرده مقیاس دارد. هر یک از ابعاد رفتاری، شناختی و هیجانی این مقیاس دارای ۸ سوال می‌باشد و بر روی یک مقیاس لیکرت ۷ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. نمره بالاتر از ۲۰ در هر یک از خرده‌مقیاس‌ها بیانگر حسادت مرضی می‌باشد. همسانی درونی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های شناختی،

هیجانی و رفتاری به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۵ و ۰/۸۹ به دست آمد. رحیمی و صنعت‌نما (۱۴۰۰) پایایی و اعتبار این مقیاس را روی نمونه ایرانی بررسی کردند و نتایج پژوهش آنان نشان داد که پایایی خرده‌مقیاس‌های آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ بین ۰/۸۳ تا ۰/۹۴ به دست آمد. همچنین روایی پرسشنامه با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که شاخص‌های برازش مدل و بارهای عاملی گویه‌ها در بازه مناسب تا مطلوبی قرار دارند. پژوهش حاضر در دو مرحله انجام شد. مرحله اول که براساس روش کیفی پدیدار شناسی انجام گرفت شامل انجام مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته بود که توسط پژوهشگر از زنان متاهلی که تجربه بددلی زناشویی از سوی شوهرانشان داشتند، به عمل آمد. میانگین زمان هر مصاحبه ۶۰ دقیقه بود. سوال اصلی مصاحبه شامل بررسی این موضوع بود که "شوهر بددل چه ویژگی‌هایی دارد؟". "شوهر بددل، چه رفتارهایی دارد؟"، چه رفتارهایی از سوی شما، شوهر شما را عصبانی می‌کند؟"؛ و با توجه به پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، آنان، با سوالات بیشتر به بیان جزئیات بیشتر ترغیب می‌شدند. مصاحبه‌های انجام شده با اجازه شرکت‌کنندگان در پژوهش ضبط و روی کاغذ پیاده شد. سپس دست‌نوشته‌ها جهت رفع هر گونه ابهام در کدگذاری داده‌ها با روش مقبولیت داده‌ها بررسی گردید؛ برای این منظور، پژوهشگر، قسمتهایی از مصاحبه و کدگذاری را در اختیار زنان مورد مطالعه و متخصصین قرارداد تا به مفاهیم یکسان در رابطه با گفته‌های آنان دست یابد. مصاحبه‌ها تا زمانی ادامه یافت که اشباع داده‌ها حاصل گردد و کد جدیدی ایجاد نشود. کدها به دو شکل کدگذاری باز و محوری دسته‌بندی شدند و مفاهیم در کدگذاری باز استخراج، و در نهایت مقوله‌های اصلی و فرعی در کدگذاری محوری دسته‌بندی شدند؛ همچنین مبانی نظری و پژوهشی مربوط به حسادت زناشویی و الگوهای مطرح شده مطالعه شدند و بدین ترتیب ۵۵ گویه برای پرسشنامه بددلی زناشویی تدوین شد که پس از چندین بار مطالعه آن توسط متخصصان مشاوره خانواده، عبارات مبهم و تکراری حذف شدند و در نهایت گویه‌ها به ۴۰ گویه کاهش یافت. به همین ترتیب براساس نظر متخصصان، نسبت روایی محتوایی (CVR)^{۱۸} پرسشنامه‌ها بررسی شد. برای بررسی روایی محتوایی پرسشنامه از استادان روانشناسی خواسته شد تا براساس طیف سه بخشی لیکرت "گویه ضروری است"، "گویه مفید است ولی ضروری نیست" و "گویه ضرورتی ندارد" نظر خود را در مورد اینکه آیا سوالات آزمون، بددلی را اندازه می‌گیرند یا خیر، اعلام کنند. سپس براساس فرمول شاخص نسبت روایی محتوایی نظرات جمع‌بندی شد. براساس تعداد متخصصانی که سوالات را ارزیابی کردند حداقل مقدار CVR قابل قبول باید بیشتر از صفر باشد (شریفی و شریفی، ۱۳۹۹) که ۷۵ درصد متخصصان گویه‌های پرسشنامه ۴۰ سوالی را تایید کردند. سپس به منظور اعتبارسنجی پرسشنامه طراحی شده، پرسشنامه‌ها بین زنان متاهلی که در سال ۱۴۰۱ ساکن شهر اردبیل بودند، توزیع شد. پرسشنامه‌ها بدون نام، و شامل اطلاعاتی مانند سن، میزان تحصیلات، طول مدت ازدواج و تعداد فرزندان بود و به نمونه‌ها اطمینان داده شد که اطلاعات آنان محرمانه می‌ماند. پرسشنامه بددلی زناشویی با ۴۰ گویه در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از ۵ برای کاملاً موافقم تا ۱ برای کاملاً مخالفم طراحی شد که نمره بالاتر بیانگر بددلی زناشویی بیشتر می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

در بخش دوم پژوهش، ۴۰۰ پرسشنامه زنان مورد تاهل ساکن اردبیل مورد تحلیل قرار گرفت. میانگین (و انحراف استاندارد) سن آنان ۳۸/۷۴ (۲۱/۹۵) سال بود. مدت تاهل زنان شرکت‌کننده در پژوهش ۱۵/۰۷ سال

بود. ۱۷/۱۰٪ یک فرزند، ۶۶/۶۶٪ دو و سه فرزند، ۶/۶۶٪ چهار فرزند و ۱۰/۵۸٪ باقیمانده ۵ فرزند و بیشتر داشتند. تحصیلات ۲۸ درصد نمونه مورد مطالعه زیردیپلم، ۲۷ درصد دیپلم، ۳۶ درصد لیسانس و ۹ درصد زنان مورد مطالعه هم تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر داشتند. جهت بررسی روایی پرسشنامه از روایی محتوا، روایی سازه، روایی عاملی و روایی همزمان استفاده شد.

روایی سازه: جهت بررسی روایی سازه، میزان انسجام درونی پرسشنامه با مولفه‌های آن و ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس‌ها مورد محاسبه قرار گرفت. همچنین ضریب آلفای کرونباخ هر گویه با نمره کل مقیاس نیز بررسی شد و مشخص شد که همه گویه‌های پرسشنامه نقش مناسبی در افزایش ضریب همسانی درونی کل آزمون داشتند. نتایج این تحلیل‌ها در جدول‌های شماره ۱ و ۲ ارائه شده است.

جدول ۱. ماتریس همبستگی بددلی زناشویی شوهر

مولفه‌ها	۱	۲	۳
۱. رفتاری	۱		
۲. هیجانی	۰/۷۵**	۱	
۳. هنجاری-اجتماعی	۰/۷۴**	۰/۷۶**	۱

جدول ۲: ضرایب همبستگی میان گویه‌های پرسشنامه

گویه‌ها	واریانس مقیاس در صورت حذف گویه	همبستگی گویه با کل آزمون	ضریب آلفای کرونباخ در صورت حذف گویه
۱	۱۰۵۵/۹۷	۰/۶۲	۰/۹۷
۲	۱۰۵۶/۱۷	۰/۶۶	۰/۹۷
۳	۱۰۵۰/۸۸	۰/۶۶	۰/۹۷
۴	۱۰۵۹/۱۹	۰/۶۲	۰/۹۷
۵	۱۰۵۷/۵۹	۰/۷۳	۰/۹۷
۶	۱۰۵۱/۴۴	۰/۶۴	۰/۹۷
۷	۱۰۵۳/۱۹	۰/۶۷	۰/۹۷
۸	۱۰۷۱/۷۹	۰/۶۵	۰/۹۷
۹	۱۰۶۱/۶۴	۰/۶۹	۰/۹۷
۱۰	۱۰۶۹/۶۶	۰/۶۴	۰/۹۷
۱۱	۱۰۵۹/۴۸	۰/۵۳	۰/۹۷
۱۲	۱۰۵۴/۴۶	۰/۶۱	۰/۹۷
۱۳	۱۰۶۶/۲۶	۰/۶۴	۰/۹۷
۱۴	۱۰۵۷/۹۵	۰/۷۰	۰/۹۷
۱۵	۱۰۵۵/۴۴	۰/۷۳	۰/۹۷
۱۶	۱۰۵۷/۹۸	۰/۷۰	۰/۹۷
۱۷	۱۰۵۹/۶۰	۰/۵۰	۰/۹۷
۱۸	۱۰۵۶/۱۷	۰/۶۰	۰/۹۷
۱۹	۱۰۵۷/۶۱	۰/۵۹	۰/۹۷
۲۰	۱۰۷۸/۱۶	۰/۵۹	۰/۹۷
۲۱	۱۰۵۷/۶۵	۰/۶۷	۰/۹۷
۲۲	۱۰۶۸/۶۹	۰/۶۴	۰/۹۷
۲۳	۱۰۶۳/۳۲	۰/۶۶	۰/۹۷
۲۴	۱۰۵۲/۰۲	۰/۷۵	۰/۹۷
۲۵	۱۰۵۹/۰۰	۰/۷۴	۰/۹۷
۲۶	۱۰۵۰/۴۳	۰/۶۲	۰/۹۷
۲۷	۱۰۶۸/۰۰	۰/۶۵	۰/۹۷
۲۸	۱۰۶۲/۲۸	۰/۷۰	۰/۹۷
۲۹	۱۰۵۶/۲۴	۰/۷۰	۰/۹۷
۳۰	۱۰۵۴/۸۹	۰/۷۱	۰/۹۷
۳۱	۱۰۵۷/۱۷	۰/۵۲	۰/۹۷
۳۲	۱۰۵۳/۹۸	۰/۶۹	۰/۹۷
۳۳	۱۰۵۷/۰۸	۰/۵۵	۰/۹۷
۳۴	۱۰۵۴/۴۴	۰/۷۰	۰/۹۷
۳۵	۱۰۶۸/۹۱	۰/۵۲	۰/۹۷
۳۶	۱۰۶۲/۳۳	۰/۶۳	۰/۹۷

۳۷	۱۰۴۹/۵۶	۰/۷۰	۰/۹۷
۳۸	۱۰۵۴/۱۴	۰/۶۶	۰/۹۷
۳۹	۱۰۴۸/۷۳	۰/۷۲	۰/۹۷
۴۰	۱۰۵۳/۱۷	۰/۶۸	۰/۹۷

همان گونه که در جدول ۱ مشاهده می شود تمام مولفه های این مقیاس با یکدیگر رابطه معنی دار دارند. ضرایب همبستگی حاکی از آن است که روابط درونی نسبتاً خوبی بین مولفه ها وجود دارد.

یافته های موجود در جدول ۲ نشان می دهد که همه گویه های آزمون از همبستگی مناسبی با نمره کل آزمون برخوردار هستند و ضریب همبستگی هیچ یک از گویه ها، کمتر از ۰/۴ نیست، بنابراین هیچ یک از گویه ها حذف نشدند و تحلیل عاملی بر روی همه گویه ها انجام پذیرفت.

روایی عاملی: به منظور بررسی روایی سازه پرسشنامه بددلی زناشویی از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی استفاده شد. امکان انجام تحلیل عاملی بر روی نمونه پژوهش، با استفاده از آزمون بارتلت و شاخص کفایت نمونه برداری KMO بررسی شد. با توجه به اینکه اندازه KMO بالاتر از ۰/۷۰ است، می توان تحلیل عاملی را انجام داد و داده ها از کفایت نمونه برداری عالی برخوردار هستند. همچنین آزمون کرویت بارتلت ($X^2=۸۴۶۸/۳۳۹$ ، $P<۰/۰۰۰۱$) در سطح ۰/۰۰۰۱ معنادار به دست آمد. بنابراین علاوه بر کفایت نمونه برداری، تحلیل عاملی را می توان انجام داد.

جدول ۳. آزمون کفایت نمونه گیری و کرویت بارتلت مقیاس بددلی زناشویی شوهر

مقدار	متغیرها
۰/۹۵۴	KMO
۸۴۶۸/۳۳۹	آزمون بارتلت (خی دو)
۷۸۰	درجات آزادی
۰/۰۰۰۱	سطح معناداری
۰/۰۰۱	Determinant

برای استخراج عامل های پرسشنامه بددلی زناشویی شوهران از روش تحلیل مولفه های اصلی و با چرخش متعامد واریماکس استفاده گردید. در این مدل ۵ عامل با توجه به تعداد مقادیر ویژه بالاتر از یک به دست آمد که در مجموع ۶۲/۲۵ درصد کل واریانس را تبیین کردند. نتایج این تحلیل در جدول ۳ مشاهده می شود.

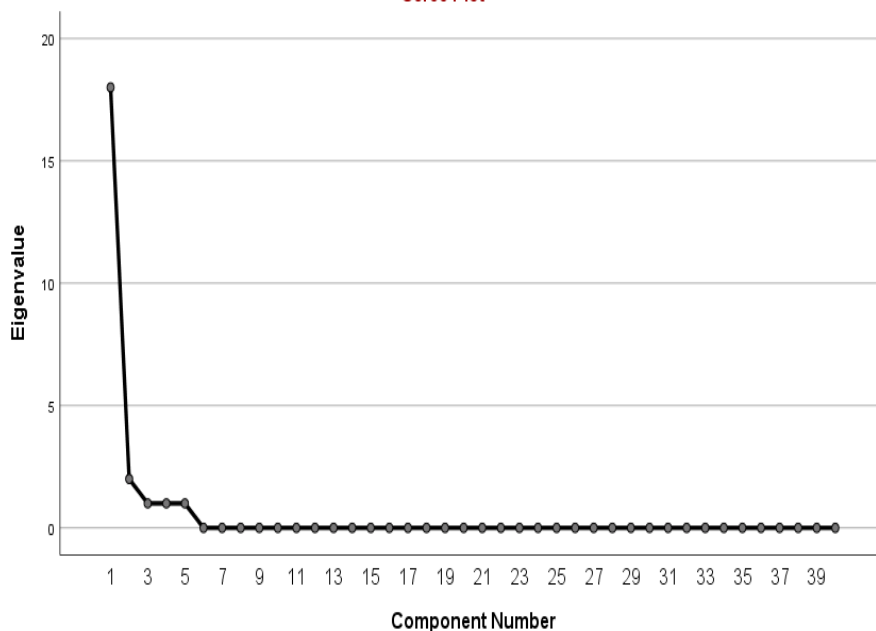
جدول ۴: مقادیر ویژه عامل های حاصل از تحلیل عاملی اکتشافی

عامل ها			ارزش ویژه ماتریس همبستگی			مجموع ضرایب عامل چرخش داده نشده			توزیع واریانس بین عامل ها		
مقدار ویژه			درصد	درصد	مقدار	درصد	درصد	مقدار	درصد	درصد	درصد
تیبیین شده			واریانس	واریانس	ویژه	واریانس	واریانس	ویژه	واریانس	واریانس	واریانس
تیبیین شده			تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی	تراکمی
تیبیین شده			تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده	تیبیین شده
تیبیین شده			۴۵/۵۲	۴۵/۵۲	۱۸/۲۱	۴۵/۵۲	۴۵/۵۲	۸/۹۹	۲۲/۴۷	۲۲/۴۷	۲۲/۴۷

عامل دوم	۲/۵۸	۶/۴۵	۵۱/۹۷	۲/۵۸	۶/۴۵	۵۱/۹۷	۲/۵۸	۶/۴۵	۳۵/۷۱
عامل سوم	۱/۷۷	۴/۴۲	۵۶/۳۹	۱/۷۷	۴/۴۲	۵۶/۳۹	۱/۷۷	۴/۴۲	۴۶/۲۰
عامل چهارم	۱/۲۹	۳/۲۲	۵۹/۶۱	۱/۲۹	۳/۲۲	۵۹/۶۱	۱/۲۹	۳/۲۲	۵۵/۶۷
عامل پنجم	۱/۰۵	۲/۶۴	۶۲/۲۵	۱/۰۵	۲/۶۴	۶۲/۲۵	۱/۰۵	۲/۶۴	۶۲/۲۵

در بررسی تعداد سوالات عامل‌های چهارم و پنجم مشخص شد که این دو عامل کمتر از ۳ سوال دارند. با توجه به اینکه هر عامل باید حداقل ۳ سوال داشته باشد تا به عنوان یک عامل در نظر گرفته شود (مایرز، ۲۰۱۳، رضایی، ۱۳۹۶)، بنابراین تعداد مولفه‌های پرسشنامه ۳ عامل مفروض شد. بررسی نمودار اسکری نیز نشان می‌دهد که با توجه به شیب دامنه، بارهای عاملی روی ۳ عامل بار بیشتری دارد و از عامل سوم، نمودار بصورت یکنواخت درآمد است.

Scree Plot



نمودار ۱. نمودار سنگریزه در تحلیل عامل‌های مقیاس بددلی زناشویی شوهر

با توجه به نمودار اسکری، عامل‌ها روی ۳ مولفه تعیین شد و مجدداً تحلیل عاملی با سه مولفه انجام شد. بدین ترتیب سه عامل توانستند در مجموع ۵۶/۴۰ درصد از واریانس مقیاس را تبیین کنند. در تحلیل عاملی، گویه‌هایی که بار عاملی بالای ۰/۴۰ داشتند، در یک عامل قرار گرفتند. پس از استخراج مدل، نوبت نام‌گذاری عامل‌های استخراجی بود. برای نام‌گذاری عامل‌های استخراجی، علاوه بر توجه به محتوای گویه‌ها، به پیشینه پژوهشی نیز توجه شد. یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد که پرسشنامه بددلی زناشویی شوهر از سه عامل تشکیل شده است: (۱) رفتاری (شامل گویه‌های ۸، ۲۰، ۲۷، ۲۲، ۱۳، ۲۸، ۱۶، ۲۵، ۲۳، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۲۴، ۲۱، ۳۶) بار عاملی مولفه‌ها بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۰ می‌باشد و در مجموع ۴۵/۵۲٪ از واریانس مقیاس را تبیین می‌کنند. (۲) هیجانی (شامل گویه‌های ۳، ۶، ۲، ۱۱، ۷، ۱۲، ۴، ۵، ۹، ۱۸، ۲۶، ۳۷، ۱۷، ۳۹، ۱) که بار

عاملی مولفه‌ها بین ۰/۵۷ تا ۰/۷۴ می‌باشد و در مجموع ۶/۴۵٪ از واریانس مقیاس را تبیین می‌کنند و عامل سوم هنجاری-اجتماعی (شامل گویه‌های ۳۱، ۳۳، ۳۲، ۳۸، ۱۹، ۲۹، ۳۵، ۴۰، ۳۰، ۳۴) که بار عاملی مولفه‌ها بین ۰/۴۵ تا ۰/۷۱ می‌باشد و در مجموع ۴/۴۲٪ از واریانس مقیاس را تبیین می‌کنند.

جدول ۴. عوامل استخراج‌شده از تحلیل عاملی اکتشافی و گویه‌های متناظر با هر عامل

نام عامل	گویه‌ها	بار عاملی	درصد واریانس تبیین شده	ارزش ویژه
مولفه ارتباطی	۸- برخی مواقع که برای انجام کاری به بیرون از منزل می‌روم، متوجه می‌شوم که شوهرم بواشکی مرا تعقیب می‌کند.	۰/۸۰	۴۵/۵۲	۱۸/۲۱
	۱۰- شوهرم برخی اوقات ناگهان و بدون سروصدا وارد منزل می‌شود تا ببیند من در حال انجام چه کاری هستم تا میچم را بگیرد.	۰/۶۳		
	۱۴- شوهرم اجازه نمی‌دهد تا تنهایی به بیرون از منزل بروم و حتما باید خودش یا یکی از اعضای خانواده‌اش مرا همراهی کند.	۰/۵۹		
	۱۳- شوهرم می‌گوید چون من حریم خصوصی‌ام را با جنس مخالف رعایت نمی‌کنم، روی روابط من با آنان حساس است.	۰/۷۳		
	۱۵- شوهرم سعی دارد طرز برخورد مرا با جنس مخالف اصلاح کند یا تغییر دهد.	۰/۵۹		
	۱۶- برای بیرون رفتن از منزل، باید به شوهرم اطلاع دهم و از او اجازه بگیرم.	۰/۶۹		
	۲۰- شوهرم وقتی از منزل بیرون می‌رود، درب را قفل می‌کند تا من بیرون نروم.	۰/۷۷		
	۲۱- وقتی با شوهرم به مهمانی یا جمعی می‌رویم، اصرار می‌کند که نزدیک وی بنشینم تا ارتباط من را با جنس مخالف کنترل کند.	۰/۵۸		
	۲۲- وقتی شوهرم در کنارم نیست، سعی می‌کند با من تصویری تماس بگیرد و یا پیگیر می‌شود تا بداند کجا هستم.	۰/۷۴		
	۲۳- اگر شوهرم با من تماس بگیرد و نتوانم پاسخش را بدهم، پرآشفته و عصبانی می‌شود.	۰/۶۷		
۲۴- شوهرم، بطور مداوم، شماره‌های تماسی را که در تلفن همراهم دارم، چک می‌کند و اگر شماره تماس ناشناسی در مخاطبینم باشد، باید توضیح بدهم که مال چه کسی است.	۰/۵۹			

		۰/۶۷	۲۵-شوهرم تاکید دارد که در مخاطبین تلفن همراهم، فقط شماره تماس اعضای خانواده و فامیل‌های نزدیک را داشته‌باشم.	
		۰/۷۵	۲۷-شوهرم در غیاب من همه منزل را جستجو می‌کند تا متوجه شود که آیا چیزی را از او مخفی کرده‌ام؟	
		۰/۷۲	۲۸-شوهرم در غیاب من از فرزندان یا اعضای خانواده سوال می‌کند که در غیاب وی، در منزل چه اتفاقاتی افتاده و من با چه کسانی در ارتباط بوده‌ام.	
		۰/۵۳	۳۶-شوهرم درباره کسانی که قبل از ازدواج خواستگار من بودند، زیاد سوال و کنجکاوی می‌کند و سعی دارد آنها را بشناسد.	
۲/۵۸	۶/۴۵	۰/۷۴	۳-شوهرم دوست ندارد من با جنس مخالف صحبت کنم.	مولفه هیجانی
		۰/۷۲	۶- شوهرم نسبت به پوشش من خیلی حساس است.	
		۰/۶۹	۲-شوهرم درباره ارتباط من با مردان فامیل سخت‌گیر و حساس است.	
		۰/۶۷	۷- شوهرم نگران است که نحوه پوشش و آرایش من، موجب علاقمندی و توجه جنس مخالف نسبت به من شود.	
		۰/۶۰	۱۲- شوهرم مدام به من تذکر می‌دهد که پرده منزل را بکشم تا نامحرم مرا از بیرون نبیند.	
		۰/۶۰	۴-اگر مردی بطور اتفاقی یک لحظه به من نگاه کند، شوهرم ناراحت یا عصبانی می‌شود.	
		۰/۵۹	۵- به دلیل اینکه شوهرم ناراحت یا عصبانی می‌شود، می‌ترسم با مردان فامیل صحبت کنم.	
		۰/۵۸	۹- با وجود اینکه مراقب طرز پوشش هستم و در ارتباط با جنس مخالف حدودم را رعایت می‌کنم، اما باز هم شوهرم در ارتباط با جنس مخالف به من تذکر می‌دهد.	
		۰/۵۷	۱۸- شوهرم می‌گوید چون می‌ترسد مرا از دست بدهد، روی رابطه من با مردان حساس است.	
		۰/۵۲	۳۷- همسرم در جاهای شلوغ بیشتر نگران می‌شود و نگاه من به اطرافم را کنترل می‌کند.	
		۰/۵۰	۱۷- شوهرم نگران است که مبدا مخفیانه با جنس مخالف صحبت یا چت کنم.	
		۰/۴۶	۳۹- اگر همکاران مرد یا مردان فامیل و آشنا در مناسبت‌ها برایم پیام تبریک بفرستند، آنها را سریع پاک می‌کنم، چون همسرم ناراحت می‌شود.	

		۰/۴۱	۱-اگر به هنگام صحبت با یک مرد با هیجان صحبت کنم، همسرم ناراحت می‌شود و می‌گوید قصد جلب توجه وی را داشته‌ام.	
		۰/۵۸	۱۱-وقتی با جنس مخالف (مردان فامیل و آشنا) صحبت می‌کنم شوهرم مرا سرزنش می‌کند.	
		۰/۶۸	۲۶-شوهرم مرتب نگران است که من او را ترک کنم و عاشق مرد دیگری شوم.	
۱/۷۷	۴/۴۲	۰/۵۵	۴۰-اگر مردی به اشتباه با من تماس بگیرد، شوهرم ناراحت می‌شود و از من می‌خواهد برایش توضیح دهم که شماره من را از کجا آورده است.	مولفه هنجاری- اجتماعی
		۰/۶۵	۳۳-اگر نزد شوهرم از ویژگی‌های مثبت مردان فامیل یا آشنا صحبت کنم، ناراحت می‌شود.	
		۰/۷۱	۳۱- شوهرم دوست ندارد، عکس را در پروفایل واتس‌اپ، تلگرام یا اینستاگرام در فضای مجازی قرار- دهم.	
		۰/۶۳	۳۲-شوهرم اجازه نمی‌دهد من با دوستان دوران مجردی یا همکلاسی‌های مدرسه یا دانشگاهم رفت‌و- آمد داشته‌باشم.	
		۰/۶۳	۳۸-شوهرم دوست ندارد کارهای اداری خانواده یا کارهای شخصی را خودم پیگیر شوم، می‌گوید این کارها مردانه است.	
		۰/۶۳	۱۹- از اینکه همسرم، حضور مرا در محیطهای اجتماعی محدود کرده است، احساس بدی دارم.	
		۰/۵۹	۲۹- شوهرم از اینکه از فضای مجازی مثل تلگرام، اینستاگرام و.... استفاده کنم، راضی نیست.	
		۰/۵۹	۳۵- شوهرم با وجود اینکه در ابتدای ازدواج با ادامه تحصیل یا شاغل بودن من موافقت کرده بود، اما پس از ازدواج مایل به ادامه تحصیل و سرکار رفتن من نبود.	
		۰/۵۳	۳۰-شوهرم مرتب گوشی من را چک می‌کند.	
		۰/۴۵	۳۴- شوهرم عقیده‌دارد مردی که اجازه می‌دهد زنش در جمع مختلط حاضر شود، بی‌غیرت است.	

در ادامه جهت بررسی همسانی درونی مقیاس و مولفه‌ها از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که نتیجه آن در جدول ۶ آمده است.

جدول ۶. ضریب آلفای کرونباخ مقیاس بددلی زناشویی شوهر

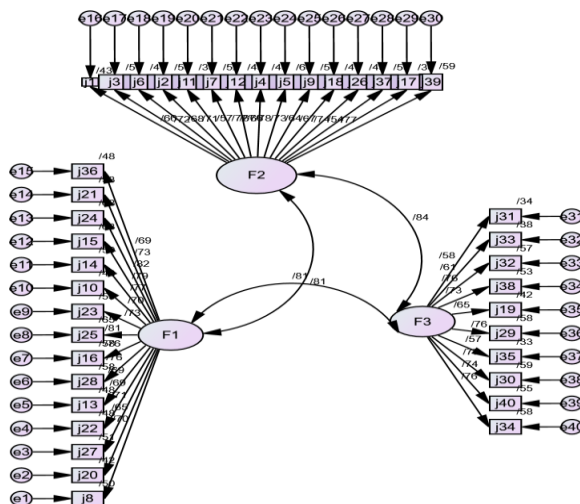
مولفه‌ها	گویه‌ها	ضریب آلفای کرونباخ
عامل ۱: رفتاری	۱، ۲۰، ۲۷، ۲۲، ۱۳، ۱۶، ۲۵، ۲۳، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۲۴، ۲۱، ۳۶، ۰/۹۵	
عامل ۲: هیجانی	۳، ۶، ۲، ۱۱، ۷، ۱۲، ۴، ۵، ۹، ۱۸، ۲۶، ۳۷، ۱۷، ۳۹، ۱، ۰/۹۳	

عامل ۳: هنجاری-اجتماعی	۰/۹۰
مقیاس کل	۰/۹۷

یافته‌های موجود در جدول ۶، حاکی از همسانی درونی مناسب این پرسشنامه است. به منظور تایید ساختار عاملی به‌دست آمده و آزمودن قدرت و معناداری سهم هر یک از عوامل در مقیاس بددلی زناشویی شوهر، تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول عامل‌ها براساس برآورد بیشینه درست‌نمایی با استفاده از نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۴ بکارگرفته‌شد و شاخص‌های برازش مدل در جدول ۷ ارائه شده است. جدول ۷. شاخص‌های نیکویی برازش تحلیل عاملی تاییدی پرسشنامه ۳ عاملی بددلی زناشویی

شاخص	حد مطلوب	مقدار برازش شده
کای اسکوئر تقسیم بر درجه آزادی	۳ < خوب؛ ۵ < متوسط	۲/۲۹
مقدار p برای مدل	۰/۰۵ > خوب	۰/۰۰۰
شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)	۰/۹ > خوب	۰/۹۶
شاخص برازندگی (GFI)	۰/۹ > خوب	۰/۹۱
شاخص نرم شده برازندگی (NFI)	۰/۹ > خوب	۰/۹۳
ریشه دوم برآورد واریانس خطا (RMSEA)	۰/۰۵ < عالی، ۰/۰۵ تا ۰/۱ خوب	۰/۰۲۹

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، آماره مربوط به همه شاخص‌ها در محدوده مورد پذیرش قرار داشته و این امر نشان از آن دارد که مدل از برازش قابل قبولی برخوردار است.



نمودار ۱: ساختار نهایی مدل تحلیل عاملی تاییدی برای مقیاس بددلی زناشویی شوهر

جهت بررسی روایی همزمان مقیاس بددلی زناشویی، همبستگی مقیاس با پرسشنامه حسادت زناشویی پفیفیر و وانگ با استفاده از آزمون همبستگی پیرسون بررسی شد. آزمون ماتریس همبستگی میان خرده مقیاس‌ها در جدول ۸ آمده است.

جدول ۸: ماتریس همبستگی میان مولفه‌های مقیاس بددلی زناشویی و پرسشنامه حسادت زناشویی

مقیاس بددلی زناشویی	هیجانی	هیجانی	رفتاری	پرسشنامه حسادت
شناختی	۰/۷۹۰۰	۰/۵۵۰۰	۰/۷۲۰۰	۰/۷۲۰۰
هیجانی	۰/۶۹۰۰	۰/۵۵۰۰	۰/۷۲۰۰	۰/۹۳۰۰
رفتاری	۰/۶۰۰۰	۰/۶۹۰۰	۰/۷۴۰۰	۰/۹۱۰۰
نمره کلی حسادت	۰/۶۹۰۰	۰/۷۲۰۰	۰/۷۴۰۰	۰/۷۸۰۰

ضرایب همبستگی موجود در جدول ۸ بیانگر آن است که مولفه‌های دو پرسشنامه رابطه مثبت و معناداری با هم دارند. بدین ترتیب روایی همگرایی مقیاس بددلی زناشویی و پرسشنامه حسادت زناشویی تایید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

حسادت یک هیجان طبیعی و ترکیبی از چند هیجان است و عنصر مهم یک رابطه سالم می‌باشد، اما شدت بالای این هیجان و تداوم و عدم آگاهی فرد، می‌تواند آن را به یک هیجان آسیب‌زننده تبدیل کند (مارازستی^{۱۹} و همکاران، ۲۰۰۳). حسادت عاشقانه روی پیوستاری از شدت، تداوم و بینش درونی قرار دارد که در یکسوی پیوستار تفکر، هیجان و رفتار وضعیتی طبیعی دارد و در سوی دیگر آن، بعد بیمارگونه تجربه می‌شود (کینگام و گوردون^{۲۰}، ۲۰۰۴). مطالعات نشان می‌دهد حسادت عاشقانه دارای ابعاد مثبت و منفی است. در حالت مثبت منجر به افزایش صمیمیت، تعهد به رابطه و محافظت از همسر می‌شود (نیوبری^{۲۱}، ۲۰۱۰)؛ اما زمانی که تبدیل به یک الگوی مداوم در رابطه شود، از بین رفتن اعتماد و کاهش احساسات مثبت در روابط میان زوجین را به دنبال دارد (دندورا و لافونتاین^{۲۲}، ۲۰۱۴).

پژوهش حاضر با هدف طراحی و بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس سنجش بددلی زناشویی شوهران انجام شد. بنابراین با استفاده از روش کیفی پدیدارشناختی تلاش شد تا زانی که بددلی شوهران را در زندگی زناشویی تجربه کرده‌بودند، با مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته مورد مطالعه قرار بگیرند. پس از انجام مصاحبه، ۴۰ گویه برای سنجش بددلی زناشویی شوهران تدوین شد و نتیجه تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که افراد مصاحبه‌شونده بددلی را در سه مولفه بددلی رفتاری، بددلی هیجانی و بددلی هنجاری-اجتماعی تجربه کردند و این سه مولفه روی هم ۵۶/۴۰٪ از واریانس بددلی زناشویی شوهران را تبیین می‌کنند. استخراج مولفه رفتاری و هیجانی در بددلی زناشویی همسو با پژوهش وایت (وایت و مولن، ۱۹۸۱)، بانک (۱۹۹۷)، پیفیور و وانگ (۱۹۸۹) و انریچ (۲۰۱۳) می‌باشد.

پژوهش وایت (وایت و مولن، ۱۹۸۱) نشان داد که حسادت از سه مولفه افکار، احساسات و رفتارهای مقابله‌ای تشکیل شده‌است. بانک (۱۹۹۷)؛ به نقل از بارلدز، دیجکسترا، گروتوف و پاستور، ۲۰۱۷) نیز حسادت را به سه دسته واکنشی، اضطرابی و پیشگیرانه تقسیم‌بندی کرده‌است که از نظر شدت مشکل‌آفرینی و یا ناسالم بودن با

هم تفاوت دارند. پیفیفر و وانگ (۱۹۸۹) نیز مقیاس چند بعدی حسادت را طراحی کردند که این پدیده را در سه بعد شناختی، رفتاری و هیجانی ارزیابی می‌نمود.

بنابراین ظهور مقوله‌ها و مفاهیم متفاوت از بددلی زناشویی در مطالعه کیفی پدیدار شناختی که مبنای تدوین گویه‌ها و در نهایت تدوین مقیاس بود، متعارف به‌نظر می‌رسد.

در تبیین مولفه‌های هیجانی و رفتاری بددلی زناشویی باید گفت که حسادت ترکیبی از هیجان‌های مختلف می‌باشد که خشم، ترس و نومییدی از شایعترین هیجان‌های مرتبط با آن و هیجان‌های دیگری همچون برانگیختگی جنسی، احساس گناه، رنجش و قدردانی هم جزو دیگر هیجان‌های مرتبط با حسادت می‌باشد (مولن و وایت، ۱۹۸۱). مبتنی بر هیجاناتی که فرد حسود تجربه می‌کند، پاسخ‌های رفتاری و واکنش به عمل متفاوتی نشان می‌دهد؛ بگونه‌ای که بین تجربه کلی هیجان و پاسخ‌های ارتباطی به حسادت رابطه وجود دارد. افراد حسودی که هیجان‌های شدیدی را تجربه می‌کنند، در مقابل همسر خود هیجان‌های منفی را ابراز می‌کنند، در ارتباط با همسر، سرش فریاد می‌زنند، وی را متهم به خیانت زناشویی می‌کنند، رفتار نظارتی دارند؛ یعنی همسر را تعقیب می‌کنند یا سعی می‌کنند نزدیک وی بمانند و با رقیب در ارتباط باشند. زوجین حسود، رفتارهای نظارتی و کنترل‌گرانه بیشتری نشان می‌دهند. در همین راستا، مطالعه استراواگیناس و همکارانش (۲۰۱۸) نشان داد حسادت با افکار مزاحم و تکرار شونده مشخص می‌شود که با رفتارهای وسواسی همانند چک کردن همسر و متعلقاتش همراه است. فرد حسود، وقت زیادی را برای تفکر درباره خیانت همسرش صرف می‌کند که این وضعیت بر کیفیت رابطه صمیمانه تاثیر گذاشته و با سازگاری ضعیف اجتماعی همراه است. افزون‌بر این، افرادی که حسادت مرضی دارند، احساس گناه بیشتری را در شریک یا همسر خود ایجاد می‌کنند. شاید بدین دلیل که می‌خواهند علیرغم همه مشکلات موجود در رابطه، آن را حفظ نمایند (استراواگیناس و همکاران، ۲۰۱۸).

مقیاس بددلی زناشویی شوهر طراحی شده در پژوهش حاضر علاوه بر مولفه‌های هیجانی و رفتاری دارای مولفه هنجاری-اجتماعی نیز بود. شرکت‌کنندگان مورد مطالعه بددلی اجتماعی-هنجاری را نیز در روابط زناشویی خود تجربه کرده‌بودند. این یافته همسو با مطالعه کاراکورت (۲۰۱۰)؛ به نقل از اوزان، ۲۳، ۲۰۱۹) می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت عوامل فردی، اجتماعی و فرهنگی در وقوع حسادت عاشقانه و تبدیل آن به شکل رفتار حسادت‌آمیز نقش دارند (کاراکورت، ۲۰۱۰ به نقل از اوزان، ۲۰۱۹). برای مثال، در کشور ایران، حسادت در رفتار عاشقانه تحت عنوان غیرت، رفتار و هیجانی طبیعی در نظر گرفته می‌شود و در ضرب‌المثل هم گفته می‌شود که "افراد عاشق حسودند". به همین دلیل، شوهر ممکن است رفتارهای کنترل‌گرانه و نظارتی خود را تحت عنوان علاقمندی به همسر و دوست‌داشتن وی قلمداد کند و عدم کنترل را بی‌غیرتی و عدم تعصب بنامد. همانگونه که در گویه‌های پرسشنامه نیز این مورد مشهود است، زنان به این موضوع اذعان داشتند که شوهران عقیده دارند که باید مراقب ناموس خود باشند و مردی که پیگیر و مراقب همسرش نباشد، بی‌غیرت است.

با توجه به اینکه مقیاس بددلی زناشویی براساس داده‌های برآمده از مصاحبه با زنانی که تجربه بددلی زناشویی داشتند و براساس بافت ارتباطی-فرهنگی-اجتماعی جامعه ایرانی ساخته شده، به‌نظر می‌رسد این مقیاس بتواند به مشاوران و زوجین در خصوص شناسایی خصیصه بددلی زناشویی و ارائه مشاوره تخصصی به زوجین کمک

نماید و آن را از مفهوم غیرت زناشویی متمایز سازد. لازم به ذکر است بررسی‌های پژوهشگر نشان داد که مقیاسی برای سنجش و ارزیابی حسادت زناشویی در زوجین ایرانی و با توجه به بافت فرهنگی-اجتماعی زوجین ایرانی تدوین نشده است.

از محدودیت‌های عمده این پژوهش آن است که نمونه مورد بررسی فقط زنان را شامل می‌شد و بددلی شوهر نسبت به زن را در برمی‌گرفت. ممکن است بددلی زناشویی در زنان دارای مفاهیم متفاوتی در مقایسه با شوهران باشد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی مفهوم بددلی زنان نسبت به شوهران نیز مورد مطالعه قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی: در این پژوهش موازین اخلاقی پژوهش رعایت شده است. بدین ترتیب که نمونه‌ها به صورت آگاهانه در پژوهش شرکت نمودند و به آنان اطمینان داده شد که هر زمان که بخواهند می‌توانند از ادامه شرکت در پژوهش انصراف دهند. همچنین به آنان اطمینان داده شد که اطلاعات حاصل از مصاحبه‌های ضبط شده محرمانه باقی خواهد ماند و پژوهشگر در مورد اطلاعات اخذ شده از شرکت‌کنندگان نهایت رازداری را رعایت نمود.

حمایت مالی: مقاله حاضر تحت حمایت مالی-معنوی هیچ نهادی نبوده و نویسنده هزینه‌های آن را تقبل نموده است.

تعارض منافع: یافته‌های این مطالعه با منافع هیچ شخص یا سازمانی تضاد ندارد.

قدردانی: پژوهشگر از همه بانوان و مشاوران حوزه خانواده که در انجام این پژوهش همکاری داشتند، قدردانی می‌نماید.

پی‌نوشت‌ها

1. Stravogiannis
2. Romantic jealousy
3. Harpsteen & kirpatrick
4. White, & mullen
5. Action tendencies
6. Guerrero, trost,, yoshimura
7. Barelds, dijckstra, groothof, & pastoor
8. Barelds, & barelds-dijckstra,
9. Laeheem
10. Suspicious wives
11. Valentova, de moraes, & varella
12. Non hetosexual
13. Pfeiffer& wong
14. Farrugia
15. Multidimensional jealousy scale
16. Pfeiffer & wong
17. Content validity ratio
18. Maraziti
19. Kingham, & gordon
20. Newberry
21. Dandurand, & lafontaine
22. Uzun

References

- Barelds, D. P. H., & Dijkstra, P. (2006). Reactive, Anxious and Possessive Jealousy and their Relationship to Relationship Quality among Heterosexuals and Homosexuals. *Journal of Homosexuality*, 51, 183–198. https://doi.org/10.1300/J082v51n03_09
- Barelds, D.P.H., Barelds-Dijkstra, P., (2007). Relations between different types of jealousy and self and partner perceptions of relationship quality. *Clinical Psychological and Psychotherapy*, 14, 176–188. <https://doi.org/10.1002/cpp.532>
- Barelds, D.P.H., Dijkstra, P., Groothof, H.A.K., Pastoor, C.D., (2017). The Dark Triad and three types of jealousy: its' relations among heterosexuals and homosexuals involved in a romantic relationship. *Personality and Individual Differences*, 116, 6–10. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.017>
- Buunk, A. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23, 997–1006. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(97\)00136-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00136-0)
- Dandurand, C., & Lafontaine, M. F. (2014). Jealousy and Couple Satisfaction: A Romantic Attachment Perspective. *Marriage & Family Review*, 50(2), 154-173. DOI:[10.1080/01494929.2013.879549](https://doi.org/10.1080/01494929.2013.879549)
- Dillard, J. P. (1998). Foreword: The role of affect in communication, biology, and social relationships. In P. A. Andersen & L. K. Guerrero (Eds.), *Handbook of communication and emotion: Research, theory, applications, and contexts* (pp. xvii–xxxii). San Diego, CA: Academic Press.
- Farrugia, R. C. (2013); “Facebook and relationships: A study of how social media use is affecting long-term relationships”; Master’s Thesis (Open Access). Rochester Institute of Technology. Retrieved Jan 17, 2017,
- Frijda, N. H. (1993). Moods, emotion episodes, and emotions. In M. Lewis & J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of emotions* (pp. 381–403). New York: Guilford.
- Gable, S.L., Impett, E.A., (2012). Approach and avoidance motives and close relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 6, 95–108. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2011.00405.x>
- Guerrero, L. K. & Afifi, W. A. (1999). Toward a goal oriented approach for understanding communicative responses to jealousy. *Western Journal of Communication*, 63, 216–248. <https://doi.org/10.1080/10570319909374637>
- Guerrero, L. K., & Andersen, P. A. (1998). The experience and expression of romantic jealousy. In P. A. Andersen & L. K. Guerrero (Eds.), *The handbook of communication and emotion: Research, theory, applications, and contexts* (pp. 155–188). San Diego, CA: Academic Press.
- Guerrero, L. K., Trost, M.R., Yoshimura, S. M. (2005). Romantic jealousy: Emotions and communicative responses. *Personal Relationships*, 12, 233–252. <https://doi.org/10.1111/j.1350-4126.2005.00113.x>
- Harmon-Jones, E., Peterson, C.K., Harris, C.R., (2009). Jealousy: novel methods and neural correlates. *Emotion*, 9, 113–117. [10.1037/a0014117](https://doi.org/10.1037/a0014117).
- Kalmin, M. (1999). Father involvement in childrearing and the perceived stability of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 61(2), 409-421. [10.2307/353758](https://doi.org/10.2307/353758).
- Kawamichi, H., Sugawara, S.K., Hamano, Y.H., Makita, K., Matsunaga, M., Tanabe, H.C., Ogino, Y., Saito, S., Sadato, N., (2016). Being in a romantic relationship is associated with reduced gray matter density in striatum and increased subjective happiness. *Frontiers in Psychology*. 7, 1763. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01763>
- Kingham, M., & Gordon, H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10(3), 207-215. doi:<https://doi.org/10.1192/apt.10.3.207>
- Laeheem, K. (2016). Factors affecting domestic violence risk behaviors among Thai Muslim married couples in Satun province. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 37, 182-189. <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2016.08.008>
- Lazarus, R. S. (1991). *Emotion and adaptation*. New York: Oxford University Press.
- Maraziti, D., Di Nassau, E., Masala, I., Barony, S., Abele, M., Menegele, F., Mugnai, F., Rucci, P., (2003). Normal and Obsessional Jealousy: a study of a population of young adults. *European Psychiatry*, 18, 106–111. [10.1016/s0924-9338\(03\)00024-5](https://doi.org/10.1016/s0924-9338(03)00024-5)

- Masonic, L., Goleta, M., Jukic, V., Dordevic, V., Koic, E., Herceg, M., (2003). Forensic importance of jealousy. *Collegium. Anthropologicum*, 27, 293–300.
- Newberry, M. A. (2010). The positive and negative effects of jealousy on relationship quality: A meta-analysis. Master thesis, University of North Florida. UNF Graduate Theses and Dissertations.
- Pines, A., & Aronson, E. (1983). Antecedents, correlates and consequences of sexual jealousy. *Journal of Personality*, 51(1), 108-136. doi:<https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1983.tb00857.x>
- Pines, A., & Friedman, A. (1998). Gender differences in romantic jealousy. *The Journal of Social Psychology*, 138(1), 54–71. doi: <https://doi.org/10.1080/00224549809600353>
- Pfeiffer, S. M., & Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6(2), 181–196. <https://doi.org/10.1177/026540758900600203>
- Sharpsteen, D. A., & Kirkpatrick, L. A. (1997). Romantic jealousy and adult romantic attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(3), 627-640. doi:<https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.3.627>
- Sharifi, H. P., & Sharifi, N. (2019). Principles of psychometrics and psychoanalysis. Ninth edition. Tehran: roshd. pp: 252-376. [Persian]
- Stravogiannisa A.L.D., Kim, H.S., Sophia, E. C., Sanches,C., Zilberman, M. L., & Tavares, H. (2018). Pathological jealousy and pathological love: Apples to apples or apples to oranges? *Psychiatry Research*, 562-570. Doi: [10.1016/j.psychres.2017.11.029](https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.11.029)
- Uzun, G. O. (2019). A Review of Romantic Jealousy in Married People in Terms of Family Education. *Education in the Knowledge Society*, 20, 20-29. DOI:[10.14201/eks2019_20_a29](https://doi.org/10.14201/eks2019_20_a29)
- Valentova, G.V., de Moraes, A. C., & Varella, M. A. C. (2020). Gender, sexual orientation and type of relationship influence individual differences in jealousy: A large Brazilian sample. *Personality and Individual Differences*, 157, 109805. DOI:[10.1016/j.paid.2019.109805](https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109805)
- Valenzuela, S., Park, N., & Kee, K. F. (2009); “Is there social capital in a social network site? Facebook use and college students’ life satisfaction, trust, and participation”; *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14, 875–901. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01474.x>
- White, G. L., & Mullen, P. E. (1989). Jealousy: Theory, research, and clinical strategies. New York: Guilford.
- Zilberman, M.L., Tavares, H., el-Guebaly, N., (2003). Relationship between craving and personality in treatment-seeking women with substance-related disorders. *BMC Psychiatry* 3, 1-10. doi: 10.1186/1471-244x-3-1.
-